

HEYDƏR ƏLİYEV– 100

**“Heydər Əliyevin dil siyasəti və ana dilinin
müasir problemləri” mövzusunda
Respublika elmi konfransının**

PROQRAMI

BAKI – Sentyabr – 2023

KONFRANSIN FƏXRİ HEYƏTİ:

İsa Həbibbəyli, AMEA-nın prezidenti, akademik

Gövhər Baxşəliyeva, AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik

Möhsün Nağısoylu, akademik

Nizami Cəfərov, akademik

Kamal Abdullayev, akademik

Rafael Hüseynov, akademik

Teymur Kərimli, akademik

Muxtar İmanov, akademik

Mahirə Hüseynova, professor

Məmməd Əliyev, professor

13:00-14:00 – *Fasilə*

14:00-17:00 – *Bölmələrdə çıxışlar*

TƏŞKİLAT KOMİTƏSİ VƏ ÜZVLƏRİ

Sədr: Nadir Məmmədli, *professor*

Sədr müavinləri: Baba Məhərrəmli, fil.ü.f.d., dos.
Aynel Məşədiyeva, fil.e.d., dos.

İsmayıl Məmmədli	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>
Sayalı Sadıqova	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>
İsmayıl Kazımov	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>
Məsud Mahmudov	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>
İlham Tahirov	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>
İlhami Cəfərsəy	<i>filologiya elmləri doktoru</i>
Mayıl Əsgərov	<i>filologiya elmləri doktoru</i>
Nərgiz Hacıyeva	<i>filologiya elmləri doktoru</i>
İdris Abbasov	<i>filologiya elmləri doktoru</i>
Aysel Qəribli	<i>filologiya elmləri doktoru</i>
Kifayət İmamquliyeva	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Xədicə Heydərova	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Elçin İsmayılov	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Xədicə Heydərova	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Qətibə Mahmudova	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Nəzakət Qazıyeva	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>
Könül Mirzəyeva	<i>Elmi nəşrlər sektorunun müdiri</i>
Səmənəzal Zalova	<i>“Türkologiya” jurnalının texniki redaktoru</i>

Konfransın mətbuat katibi: Təranə Şükürlü
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

PROQRAM

Sentyabr 2023-cü il

10:00-11:00 – *Konfrans iştirakçılarının qeydiyyatı*

11:00-13:00 – *Plenar iclas* (AMEA-nın əsas binası, Akt zalı, 2-ci mərtəbə)

Giriş sözü:–

İsa Həbibbəyli, AMEA-nın prezidenti, akademik

Nadir Məmmədli, AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun
Baş direktoru, professor

Nizami Cəfərov, akademik

Məruzələr:

1. **Baba Məhərrəmli**, fil.ü.f.d., dos.
“Heydər Əliyevin hakimiyyəti dönməndə dil haqqında qəbul olunan sərəncam və fərmanların tarixi əhəmiyyəti”
2. **Aynel Məşədiyeva**, fil.e.d., dos.
“Əbədiyaşar Ümummilli Liderimiz”
3. **İsmayıl Məmmədli**, professor
“Heydər Əliyevin uzaqgörən dövlətçilik, idarəçilik və dil siyasəti qələbəmizin təməlidir”
4. **Sayal Sadıqova**, professor
“Heydər Əliyev və dil quruculuğu”
5. **İlhami Cəfərsəy**, filologiya elmləri doktoru
“Heydər Əliyev və dil tariximiz”
6. **Həbib Zərbəliyev**, professor
“Heydər Əliyevin nitq və çıxışlarının İndoneziya və malay dillərinə tərcüməsi məsələləri”
7. **İlham Tahirov**, professor
“Heydər Əliyevin andiçmə nitqlərinin lingvostatistik və funksional təhlili”

1-ci bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №547, Tətbiqi dilçilik şöbəsi)

Moderatorlar: *Nadir Məmmədli, İsmayıl Məmmədli*

1. *Nadir Məmmədli*
HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQINDƏ TƏKRARLAR
2. *Sevil Mehdiyeva*
**AZƏRBAYCANDA DÖVLƏTÇİLİK QURUCULUĞUNDA
HEYDƏR ƏLİYEV NİTQİNİN ROLU**
3. *Nəriman Seyidəliyev*
**HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇIXIŞ VƏ NİTQLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN
SİNONİMLƏRİN ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ**
4. *Kamilə Vəliyeva*
**MORFEM TƏHLİLİNİN PRİNSİPLƏRİ VƏ MORFEM
LÜĞƏTİNİN TƏRTİBİ**
5. *Rasim Heydərov*
AZƏRBAYCANDA DİL SİYASƏTİ
6. *Təhminə Ağakışiyeva*
**AZƏRBAYCANÇILIQ QAYƏSİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
NƏZƏRİ İRSİNİN ƏN YÜKSƏK AMALIDIR**
7. *Fizuli Mustafayev*
HEYDƏR ƏLİYEV VƏ KİNO
8. *Nağdəli Zamanov, Natəvan Hacıyeva*
**HEYDƏR ƏLİYEVİN AZƏRBAYCAN DİLİ UĞRUNDA
MÜBARİZƏSİ**

2-ci bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №537, Terminologiya şöbəsi)

Moderatorlar: *Sayalı Sadıqova, Vəfa Abdullayeva-Nəbiyeva*

1. *Svetlana Novruzova*
**İCTİMAİ-SİYASİ LEKSİKA VƏ İCTİMAİ-SİYASİ
TERMINOLOGİYA ANLAYIŞLARI**
2. *Натаван Гусейнова*
**ИСТОРИЧЕСКАЯ МИССИЯ И ЯЗЫКОВАЯ
ПОЛИТИКА ВЕЛИКОГО ЛИДЕРА**
3. *Vəfa Abdullayeva-Nəbiyeva*
**HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİNDƏ ALINMA
TERMİNLƏR**
4. *Zülfüyyə İsmayıl*
HEYDƏR ƏLİYEV VƏ DİL SİYASƏTİ
5. *Aytən Hüseynova-Qəhrəmanlı*
**HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİNDƏ İCTİMAİ-SİYASİ
TERMİNLƏR**
6. *Hüsniyyə Çobanova*
HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCAN DİLİ
7. *Фатима Самедзаде*
**ОСНОВЫ АНАЛИЗА ДИСКУРСА И
ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИДЕИ Н.ХОМСКОГО**

7-cü bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq № 551, Azərbaycan dialektologiyası şöbəsi)

Moderatorlar: *Kifayət İmamquliyeva, Kübra Quliyeva*

1. *Kübra Quliyeva*

**YAZILI ABİDƏLƏR VƏ AZƏRBAYCAN DİLİ
DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ QOHUMLUQ
ƏLAQƏLƏRİ BİLDİRƏN SÖZLƏR**

2. *Qüdsiyyə Qəmbərova*

**AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QOŞMA MORFEMLƏRİN
DİAXRONİK-DİALEKTOLOJİ TƏDQIQI**

3. *Güntəkin Binnətova*

**AZƏRBAYCAN DİLİ DİALEKT VƏ ŞİVƏLƏRİNDƏ
AL KÖK MORFEMİNDƏN YARANAN SÖZLƏRİN
SEMANTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

4. *Nigar Vəlizadə, Maya Heydərova, Rəna Mahmudova*

**AZƏRBAYCAN DİLİNİN VƏ DİLÇİLİYİNİN
İNKİŞAFINDA HEYDƏR ƏLİYEVİN XİDMƏTLƏRİ**

5. *Aynur Saydova*

**MÜASİR DÖVRDƏ AZƏRBAYCAN
DİALEKTLƏRİNİN COĞRAFİ DİLÇİLİK METODU
İLƏ ÖYRƏNİLMƏSİ**

6. *Gülnar Hüseynova*

HEYDƏR ƏLİYEVİN DİLƏ VERDİYİ TÖHFƏ

7. *Ülkər Xəlili*

**AZƏRBAYCAN DİLİNİN FRAZEOLJİ
VAHİDLƏRİNDƏ “İNSAN” XARAKTERİ**

8-cü bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №541, Sosiolinqvistika və Psixolinqvistika şöbəsi)

Moderatorlar: *Mayıl Əsgərov, Gülsüm Hüseynova*

1. *Gülsüm Hüseynova*
AZƏRBAYCANDA DİL SİYASƏTİ VƏ DİL ƏLAQƏLƏRİ
2. *Gültəkin Əliyeva*
MÜASİR DÖVR AZƏRBAYCAN VƏ RUS DİLÇİLİYİNDƏ NİTQ HİSSƏLƏRİNİN TƏSNİFİ BARƏSİNDƏ FİKİRLƏRİN XÜLASƏSİ
3. *Nərmin Əliyeva*
STRUKTURALİZMDƏN TÖRƏDİCİ DİLÇİLİYƏ
4. *Zülfüyyə Musavi*
ERKƏN NİTQ ONTOGENEZİNDƏ İKİNCİ DİLİN TƏDRİSİNİN MƏQSƏDƏUYĞUNLUĞU
5. *Gülnar Əsgərova*
CÜMLƏ VƏ SÖYLƏMİN TƏŞKİLİNDƏ PUNKTUASİYANIN ROLU
6. *Zümrüd Zeynalova*
DİL ÜZƏRİNƏ GÖRÜŞLERİ İLE ŞEMSETTİN SAMİ
7. *Fəridə Əmrahova*
KİÇİK FOLKLOR JANRLARI DİLÇİLİYİN TƏDQIQAT OBYEKTİ KİMİ

5-ci bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №540, Müasir Azərbaycan dili şöbəsi)

Moderatorlar: *Nərgiz Hacıyeva, Aytən Bəylərova*

1. *Nərgiz Hacıyeva*

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ DİMİNUTİVLƏR

2. *Gulnara Jafarova*

**ABOUT ELECTRONIC DICTIONARIES IN THE
AZERBAIJANI LANGUAGE [THESAURUS
DICTIONARIES]**

3. *Mehriban Əliyeva*

**MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ DİLİNDƏ ELMİ
ÜSLUBUN İSTİQAMƏTLƏRİ**

4. *Mehriban Əsədullasoy (Quliyeva)*

**NAXÇIVAN ƏDƏBİ MÜHİTİ
NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN YARADICILIĞINDA
ROMANTİK ÜSLUBUN DİL VƏ ÜSLUB
XÜSUSİYYƏTLƏRİ (XIX ƏSR VƏ XX ƏSRİN
ƏVVƏLLƏRİ)**

5. *Aytən Müseyibli*

**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKiYƏ TÜRKCƏLƏRİNDƏ
XÜSUSİLƏŞMƏNİ FORMALAŞDIRAN
QRAMMATİK ŞƏRAİT**

6. *Mətanət Əmrahova*

**AKADEMİK NİTQİN ÜSLUB VƏ JANR
XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

6-ci bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq № 533, Hind-Avropa dilləri şöbəsi)

Moderatorlar: *İlham Tahirov, Lalə Qurbanova*

1. *Lalə Qurbanova*

AZƏRBAYCAN DİLİ MİLLİ SƏRVƏTİMİZDİR

2. *Sədaqət Cüməyeva*

**KOQNİTİV DİLÇİLİYİN VƏ DİSKURS
PROBLEMLƏRİNİN AZƏRBAYCAN
DİLÇİLİYİNDƏ YERİ**

3. *Bəturə Əliyeva*

**AZƏRBAYCAN VƏ İTALYAN DİLLƏRİNDƏ SÖZ
YARADICILIĞININ OXŞAR VƏ FƏRQLİ
CƏHƏTLƏRİ**

4. *Sevinc Şükürlü*

DİLDƏ İNNOVATİV SÖZLƏR

5. *Şəlalə Ana Hümmətli*

**ANA DİLİMİZDƏ NƏŞR OLUNMUŞ İLK
QRAMMATİKA KİTABIMIZ-MİRZƏ MƏHƏMMƏD
AXUNDZADƏNİN “SƏRFİ-TÜRKİ” DƏRSLİYİ**

6. *Samirə Mərdanova*

**ÜMUMİ DİLÇİLİKDƏ ÜSLUBİYYAT VƏ ÜSLUB
ANLAYIŞLARI**

8. *Парвана Аббасова*

**РОЛЬ ЭЛЛИПСИСА В ВЫРАЖЕНИИ
ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЭКСПРЕССИВНОГО
СМЫСЛА**

11-ci bölmə (14:00-

V mərtəbə (Otaq № 540, Azərbaycan dilinin tarixi şöbəsi)

Moderatorlar: Xədicə Heydərova, Teyyub Quliyev

1. *Xədicə Heydərova*
**“HEYDƏR ƏLİYEVİN SİYASİ DİLİNİN
LÜĞƏTİ”NİN QURULUŞU**
2. *Teyyub Quliyev*
**AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QRAMMATİK
HALLARIN İFADƏ FORMALARI (DİAXRONİK
MÜŞAHİDƏ)**
3. *Türkan Əsgərova*
**AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ DİLİNDƏ İDEOQRAFİK
SİNONİMLƏRİN SEMANTİK-ÜSLUBİ TƏHLİLİ
(XIII-XVI əsr materialları əsasında)**
4. *Elnurə Abbasova*
**HAL KATEQORİYASININ QRAMMATİK
KATEQORİYALAR SİSTEMİNDƏ YERİ
(Azərbaycan və ərəb dillərinin materialları əsasında)**
5. *Aynur Mahmud*
**“DASTANI-ƏHMƏD HƏRAMİ” VƏ MƏHƏMMƏD
FÜZULİNİN “LEYLİ VƏ MƏCNUN”
MƏSNƏVİLƏRİNDƏ SADƏ MİQDAR SAYLARININ
İFADƏSİNƏ MÜQAYİSƏLİ BİR NƏZƏR**
6. *Salatın Əhmədova*
**AZƏRBAYCANDA DÖVLƏT DİL SİYASƏTİNİN
FORMALAŞMASI TARİXİNDƏN**

**12-ci bölmə (14:00-
V mərtəbə (Otaq №538, Türk dilləri şöbəsi)**

Moderatorlar: *İsmayıl Kazımov, Təranə Şükürlü*

1. *İsmayıl Kazımov, Cahid İsmayıloğlu*
**TÜRK DİLLƏRİNDƏ SOSIAL MÜNASİBƏTLƏRİN
İFADƏSİ**
2. *Yadigar Əliyev*
**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRK DİLLƏRİNDƏ
FRAZEOLoji BİRLƏŞMƏLƏRİN ƏMƏLƏGƏLMƏ
YOLLARI**
3. *Şəkər Orucova*
ÇAQAT ETNONİMİ HAQQINDA
4. *Təranə Şükürlü*
QAQAUZ DİLİNDƏ SAİT FONEMLƏR
5. *Qətibə Quliyeva*
**QƏDİM TÜRKÇƏ RƏSMİ-İŞGÜZAR SƏNƏDLƏRİN
DİLİNDƏ MƏNSUBİYYƏT KATEQORİYASININ
İFADƏSİ**
6. *İmanyar Quliyev*
**“CODEX CUMANICUS”UN TÜRK MƏNŞƏLİ
LEKSİKASI**
7. *Tahir Sübeybat*
**ALTAY TÜRK LƏRİNİN GEYİM ƏŞYALARI
MƏİŞƏT LEKSİKASININ ATRİBUTU KİMİ**
8. *Arzu İsgəndərzadə*
**TÜRK DİLİNİN ANADOLUDA ƏDƏBİ DİL KİMİ
TƏŞƏKKÜLÜ**
9. *Xəyal Əsgərli*
**TƏHLÜKƏDƏ OLAN BİR TÜRK DİLİ: KARAIM
TÜRKÇƏSİ**

13-cu bölmə (14:00-

V mərtəbə (Otaq №506, Monitoring və nitq mədəniyyəti şöbəsi)

Moderatorlar: *Aysel Qəribli, Sevinc Məmmədova*

1. *Sevinc Məmmədova*
İNTERNET MEDIADA NORMA POZUNTULARI
2. *Günel Əhmədova*
HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİNDƏ SƏBƏB MÜNASİBƏTİNİN İFADƏ VASİTƏLƏRİ
3. *Gülnar Saylova*
HEYDƏR ƏLİYEV NİTQİNİN SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ
4. *Eldar Ağayev*
HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇIXIŞLARINDA NİTQ MƏDƏNİYYƏTİ MƏSƏLƏLƏRİ
5. *Maral Yusubova*
HEYDƏR ƏLİYEV VƏ DİL MƏDƏNİYYƏTİMİZ
6. *Şəlalə Quliyeva*
AZƏRBAYCAN RADİOLARINDAKI VERİLİŞLƏRDƏ DİL NÖQSANLARI

14-cu bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №503, Qədim dillər və mədəniyyətlər şöbəsi)

Moderatorlar: *İlhami Cəfərovy, Aysel Əhmədova*

1. *İlhami Cəfərovy*

**ALBANİYA VƏ ALBANLAR QƏDİM
MƏNBƏLƏRDƏ**

2. *Rəxşanə Babazadə*

**MUSTAFA ZƏRİRİN “YÜZ HƏDİS VƏ YÜZ
HEKAYƏ” ƏSƏRİNDƏ FONETİK CƏHƏTDƏN
DƏYİŞİK FEİLLƏR**

3. *Aysel Əhmədova*

**QƏDİM UYĞUR ABİDƏSİ “MAYTRISİMİT”DƏ
MƏİŞƏT LEKSİKASI**

4. *Ülkər Mirzəyeva*

**AZƏRBAYCAN ETNOTOPONİMLƏRİ QƏDİM
YUNAN MƏNBƏLƏRİNDƏ**

5. *Günəl İsmayılova*

HET - AZƏRBAYCAN LEKSİK PARALELLİKLƏRİ

6. *Tünzalə İsmayılova*

**YENİSEY ABİDƏLƏRİNDƏ TEMATİK SÖZ
QRUPLARI**

11-ci bölmə (14:00-17:00)

V mərtəbə (Otaq №539, Dil nəzəriyyəsi şöbəsi)

Moderatorlar: *İdris Abbasov, Pərvin Bayramova*

1. *İdris Abbasov*

**XVII ƏSR AVROPASINDA UNİVERSAL DİL
LAYİHƏLƏRİ**

2. *Pərvin Bayramova*

İNSAN ÜNSİYYƏTİNİN MAHİYYƏTİ

3. *Nərmin Axundova*

**ÜSLUBİ NEOLOGİZMLƏRİN SEMANTİK
FUNKSIONALLIĞI**

4. *Zəhra Qulamova*

**RUS DİLİNİN FRAZEOLÖJİ VAHİDLƏRİNDƏ
«ZAMAN» KONSEPTİNİN ƏKSI**

5. *Səmra Əhmədova*

**LİNVQOKULTUROLOJİ PARADİQMA
ÇƏRÇİVƏSİNDƏ KONSEPTOSFER**

6. *Nuranə Hüseynova*

VİTTÖRE PİZANİNİN ETİMOLOJİ GÖRÜŞLƏRİ

7. *Xədicə Qaraqurbanlı*

**METAFORİK İFADƏLƏRİN VƏ SİMVOLLARIN
TƏRCÜMƏ PROBLEMLƏRİ**

8. *Günəl Mahmudova*

DİL VƏ MƏDƏNİYYƏTİN QARŞILIQLI ƏLAQƏSİ

12-ci bölmə (14:00-17:00)

III mərtəbə (Otaq №322, Toponimika şöbəsi)

Moderatorlar: *Elçin İsmayılov, Tünzalə Baxşıyeva*

1. *Tünzalə Baxşıyeva*
İRƏVAN QUBERNİYASINDA ETNOTOPONİMLƏR
2. *Elçin Məmmədov*
**QƏRBİ AZƏRBAYCAN (İNDİKİ ERMƏNİSTAN)
ƏRAZISINDƏ MÖVCUD OLMUŞ TOPONİMLƏRİN
TƏRKİBİNDƏ RAST GƏLİNƏN COĞRAFİ
NOMENLƏR**
3. *Səbinə Əliyeva*
**“DİVANİ LÜĞƏT-İT-TÜRK” ƏSƏRİNDƏ ETNONİM VƏ
TOPONİMLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ**
4. *Əsmər Qaraşova*
**DRAM ƏSƏRLƏRİNDƏKİ ANTROPONİMLƏRİN
TƏDQIQI MƏSƏLƏLƏRİ**
5. *Ayşən İsmayilli*
**MİKROTOPONİMİK TƏDQIQAT ZAMANI
MATERIAL TOPLAMANIN ÜSULLARI VƏ
İNFÖRMATORLARLA İŞ (QARABAĞ
BÖLGƏSİNİN MATERIALLARI ƏSASINDA)**
6. *Elmira Xanəliyeva*
**ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN ANA DİLİMİZİN
İNKİŞAFINDA MÜSTƏSNA ROLU**
7. *Mətanət Həmidova*
**HÜQUQ SAHƏSİNDƏ İŞLƏYƏN
MÜTƏXƏSSİSLƏRİN DİL MƏDƏNİYYƏTİ**